

1

Katz wordt in de rug gelopen door twee mannen die zich meteen daarna uitgebreid verontschuldigen. Hij negeert ze, dit zijn maar handlangers. Het gaat hem ook niet om de man die nonchalant achter een lading knolrapen verdwijnt; de ontvanger van Katz' zojuist gerolde, lege portemonnee. Nee, het gaat om de kleine man met de geruite platte pet die razendsnel in de menigte verdwijnt. De roller zelf.

De dief kijkt over zijn schouder om te zien of hij wordt gevolgd. Katz duikt weg achter een stapel lege kisten en wacht een seconde... twee... drie... en ziet dan hoe de man ontspannen op een fruitstalletje af slentert en een appel koopt; er waarschijnlijk door zijn vele eerdere successen van overtuigd dat hij ongrijpbaar is. Katz nadert. Nadert. Is heel dichtbij nu. Hij haalt de handboeien onder zijn avondkostuum vandaan.

'Smeris!'

De zakkenroller kijkt op, ziet Katz en de boeien en springt in een vloeiende beweging over de appels heen in een langs de kade afgeeerde groenteschuit. Het smalle vaartuig wiebelt heftig. Katz springt ook, maar hij is niet zo lenig en licht als de dief en komt hard tussen het fruit terecht – met moeite weet hij overeind te blijven in de schommelende aak. De zakkenroller is er al uit, de middelste van de drie rijen schuiten in waarmee de drukke groentemarkt aan deze kant van de Prinsengracht vol ligt. Katz klimt hem na, wegglijdend over platgetrapte peren, en blijft de dief, die intussen de laatste aak heeft bereikt, op de hielen zitten. Ze worden nu van de boten aan de andere kant gescheiden door een paar meter smerig water; een met het getij meebewegend tapijt van kroos, rotte groenten, uitwerpselen en gebroken flessen. De dief kijkt om; donkere ogen in een mager, ongeschoren gezicht. Door de grote pet lijkt hij nog kleiner dan hij al is. Katz ziet ook angst. Een zakkenroller moet het hebben van snelheid en

feilloze samenwerking, in een fysieke confrontatie is hij kansloos. Met de moed der wanhoop plonst de man de gracht in en hij begint als een hond naar de overkant te spartelen, aangemoedigd door handelaren en marktbezoekers. Katz denkt aan het gehuurde avondkostuum. En springt.

Het water is koud. Bossen wier strijken langs zijn benen; wat aanvoelt alsof de handen van honderden verdronken Amsterdammers hem de diepte in willen trekken. Aan de overkant ziet hij de dief tussen de schuiten door ploeteren, de kademuur bereiken en langs een roestig trapje het water uit klimmen. Katz verliest terrein. Wanneer hij zich eindelijk ook druipend de kade op hijst, kan hij de dief nog net in de richting van de Elandsgracht zien spurten, de geruite pet nog steeds op zijn hoofd. Katz is zijn hoge hoed kwijt.

‘Stop!’ schreeuwt hij.

Verspilde moeite, natuurlijk. Maar hij weet waar de man heen gaat. Naar het doolhof van sloppen en steegjes achter de Looiersstraat. Als het de dief lukt daarin te verdwijnen, is hij hem kwijt.

Ze racen de Looiersgracht over, langs een café, een uitdragerij, nog een café. Katz hijgt. Zweet. Hij rukt de strakke boord los, gooit zijn das weg. De Jordaan in. Straten worden armoediger. Smoezelige kinderen kijken hen na, een straathond volgt wild blaffend, happend naar Katz’ enkels. Nog een hoek om, en dan is de ingang van het sloppencomplex al te zien. Een halfronde poort, niet veel groter dan een normale voordeur, maar de entree tot een binnenstad in een binnenstad. Katz rent de dief achterna, het poortje in. Het donker in. De stank in. Met een duik naar de benen van de zakkenroller weet hij een broekspijp te pakken te krijgen. De dief smakt op de bemoste keien. Katz pakt de man in de kraag en sleept hem de steeg uit.

Het daglicht in.

Bureau Leidseplein. Katz’ standplaats en de plek waar hij zijn vangst aflevert. Letterlijk een vangst; grachtwater druipt nog uit de dievenpet.

‘Wezen vissen?’ vraagt de brigadier van de wacht, Poolmeijer. Hij

is onberispelijk in uniform, als altijd. Zijn glimmend gepoetste helm staat als een buitenmodel hotelbel op de balie waarachter hij tien uur per dag zijn plicht vervult.

‘Dit,’ zegt Katz, ‘is de schrik van de Prinsengracht.’

Hoewel niemand wist hoe hij eruitzag, is de zakkenroller een legende. Nooit lukte het iemand hem te vangen. Tot vandaag. Tot Katz besloot zich vermomd als beschonken student die na een nacht doorhalen op weg is naar huis tussen het marktpubliek te mengen. Poolmeijer fluit bewonderend en zegt het hoofdbureau op de hoogte te zullen brengen.

In zijn kantoor, een glazen hok met een bureau, een stoel en uitzicht op de agentenruimte, haalt Katz een pakje Hongroises uit een laatje en gaat hij zitten. Hij steekt een sigaret op en inhaleert diep. Straks deze natte kleren uit. Dan een held-van-de-dag-ontbijt in Café Philipsen.

Halverwege zijn tweede sigaret hoort hij de telefoon overgaan. Hij ziet hoe Poolmeijer opneemt, kaarsrecht gaat staan en salueert. Dan hangt de brigadier de hoorn weer aan de haak en wenkt hij driftig naar het kantoor. Katz staat op en loopt naar de balie.

‘De hoofdcommissaris wil je spreken.’

‘Schröder?’

‘Ja. Nu. Met spoed. Er is een rijtuig onderweg.’

‘Waarom? Wat heb je in hemelsnaam gezegd?’

‘Niets bijzonders,’ zegt Poolmeijer. ‘Dat je de zakkenroller hebt gepakt. Men zou het doorgeven.’

Uiteindelijk krijgt Katz niet eens de tijd om zich om te kleden; de koetsier loopt het bureau al in. ‘Inspecteur Julius Katz?’

Het hoofdbureau huisvest niet alleen de politiechef en zijn staf, maar ook de centrale administratie, het kledingmagazijn, de afdeling gevonden voorwerpen en de verkeersdienst die de chaos in de binnenstad – zonder noemenswaardig resultaat – in goede banen probeert te leiden. Katz herkent er een enkeling, maar herkenning is niet wederzijds; wat iets te maken zal hebben met het avondkostuum waarmee hij in de

gracht heeft gelegen. Bij de balie vraagt hij naar hoofdcommissaris Schröder.

‘U wordt verwacht?’ vraagt de brigadier van dienst, wantrouwend.

‘Ja.’

‘En u bent?’

‘Inspecteur Katz.’

‘Inspecteur...? Ach, nu zie ik het. Excuus, ik had u niet herkend. Moment.’

Even later vraagt een andere agent of de inspecteur zo vriendelijk wil zijn met hem mee te lopen. Trap op. Nog een trap op. Tot ze voor een deur staan met HOOFDCOMMISSARIS J.L. SCHRÖDER erop. De agent klopt.

‘Binnen!’

De hoofdcommissaris kijkt pas op van zijn werk als ze voor zijn bureau staan. Zijn wenkbrauwen schieten omhoog als hij Katz ziet.

‘Wie is die verzopen goochelaar?’

‘Inspecteur Katz, meneer,’ zegt de agent. ‘U wilde hem spreken.’

Er dwarrelt wat kroos van Katz’ schouders op het Perzische tapijt.

‘Jezus.’ Een zucht. ‘Ga zitten, inspecteur. En jij, wegwezen.’ Dit laatste tegen de jonge agent, die direct gehoorzaamt.

Katz gaat zitten.

Schröder heeft een bleek, zuur gezicht met half dichtgeknepen ogen. Zijn baard is warrig en dun; als de verdroogde wortels van een weken geleden uit de grond getrokken plant.

‘Sigaret?’

Een zilveren doos wordt naar hem toe geschoven. Katz accepteert en wacht op wat komen gaat. Aanvankelijk is dat niets; de stilte die valt is lang en ongemakkelijk. Katz heeft jeuk, zijn kleren beginnen op te drogen. De hoofdcommissaris lijkt niet goed te weten hoe hij moet beginnen.

‘Wat weet je van terrorisme?’ vraagt hij uiteindelijk.

‘Terrorisme?’

Schröder knikt.

Katz is op de hoogte van het laatste nieuws: de aanslag van gisteren

in Londen. Een explosie in de ondergrondse, waarna het station van Kings Cross gedeeltelijk instortte en er brand uitbrak. Of er doden zijn gevallen is onbekend, maar het aantal gewonden is volgens de berichten groot. Een nieuw dieptepunt in de golf van bomaanslagen die over Europa spoelt.

‘Niet meer dan in de kranten staat, meneer.’

‘Juist.’

Dan zwijgt de hoofdcommissaris weer. Hij tikt met zijn pen op een glanzend bureaublad dat groter is dan Katz’ hele kantoor. Katz kijkt rond, naar de gebrandschilderde ramen met de drie kruizen van het wapen van Amsterdam erin. De hoge schouw. De onvermijdelijke palm in een koperen pot. Het is de eerste keer dat hij hier is; de afstand tussen een eenvoudige inspecteur en het hoofd van politie is normaal gesproken te groot om te overbruggen.

‘Ach, barst,’ zegt Schröder na een minuut stilte. ‘Ik zal er niet omheen draaien. Ik heb een infiltrant nodig. En jij bent het.’

Katz verpulvert langzaam zijn sigaret in de asbak. ‘Ik, meneer?’

‘Ja, jij. Je bent in staat tot eigenmachtig optreden. Je hebt een Atjeh-medaille voor bewezen moed. Ideaal.’

‘Is dit een dienstopdracht?’ vraagt Katz.

‘Nee.’ Schröder schudt zijn hoofd, terwijl hij eveneens zijn sigaret uitdrukt. ‘Nee. Het is aan jou of je het wilt doen. Ik kan je niet dwingen.’

‘In dat geval...’

‘Maar ik kan je wel een bonus geven. Driehonderd gulden, als het lukt.’

Driehonderd gulden. Dat is drie maandsalarissen.

‘Als *wat* lukt, meneer?’

Schröder schudt opnieuw zijn hoofd. ‘Om die vraag te beantwoorden moet ik je uiterst vertrouwelijke informatie geven. Daarvan kan geen sprake zijn voor ik weet of je het doet.’

Katz vraagt zich af hoe hij met goed fatsoen onder het verzoek van Schröder uitkomt. De hoofdcommissaris heeft de reputatie hard en rancuneus te zijn; niet iemand die je straffeloos iets weigert. Het alter-

natief, de opdracht aanvaarden, lijkt geen optie. Infiltratie vereist een kameleon, een toneelspeler. Dat is hij niet.

‘Mag ik erover nadenken?’

‘Dat mag,’ zegt Schröder. ‘Laat het me morgen weten.’

2

Ida haast zich de natte, glanzende trappen van het beursgebouw op, en laat de portier haar perskaart zien: Adelheid (Ida) de Morsain, verslaggeefster, *Het Nieuws van de Dag*.

‘U bent een vrouw,’ zegt hij.

‘Dat klopt,’ zegt ze. ‘Goed gezien.’

Aarzelend bekijkt de portier de kaart, zijn mond wat zuinig. Dan wijst hij over zijn schouder naar achteren. ‘Ze zijn al begonnen.’

Ida loopt door en komt in een enorme open ruimte terecht. Kolossale zuilen rijzen minstens tien meter omhoog en ondersteunen een brede omgang. Het gezelschap op de beursvloer valt weg in de megalomane architectuur en is samengedromd om iets wat ze niet kan zien. Ze herkent een aantal collega-journalisten, een wethouder, wat prominente zakenlieden. Ze haalt blocnote en vulpotlood uit haar tas.

‘... het nieuwe Centraal Station zal ongekende mogelijkheden bieden. Als het straks eindelijk de deuren opent, zal het de stad ontsluiten voor dagjesmensen en toeristen, regionaal, nationaal en wie weet van nog verder weg. En wat ziet deze bezoeker, die hier misschien wel helemaal vanuit Parijs, Londen, of zelfs New York naartoe is gereisd?’

De spreker, een kleine man met een puntbaard en een buikje, kijkt zijn publiek vragend aan en geeft dan zelf het antwoord. ‘Zeventiende-eeuwse trapgeveltjes, een haventje vol stinkende vissersboten, nauwe straten en vastgelopen verkeer. Wel, het zou mij niets verbazen, geachte aanwezigen, wanneer de Fransman, de Engelsman en de Amerikaan direct rechtsomkeert maken bij het zien van deze armoede. Ik zeg: laten we het moment aangrijpen, gebruikmaken van deze unieke gelegenheid, en een frisse nieuwe start maken. Laten we samen Amsterdam bij de arm nemen en haar de twintigste eeuw in leiden. Daarom ligt dit plan voor ons.’

Alle blikken zijn gericht op een voor Ida onzichtbaar object. Ze wil weten wat het is, maar ze kijkt tegen een gesloten muur van jassen aan.

‘Excuus,’ zegt ze.

Niemand gaat opzij.

Er wordt op verschillende manieren gereageerd op haar aanwezigheid tijdens persconferenties en andere exclusief mannelijke aangelegenheden: denigrerend, flirterig, arrogant, intimiderend, agressief. Soms ook wel vriendelijk. Maar hier lijkt niemand op het punt te staan om erg galant te worden. Er zit niets anders op. Met behulp van haar ellebogen graaft ze zich als een mol door het publiek heen tot ze helemaal vooraan staat.

Het blijkt een niet al te gedetailleerde maquette van de binnenstad te zijn. Ze herkent het Victoria Hotel, de Beurs van Zocher, het Koninklijk Paleis, Hotel Krasnapolsky. De spreker wijst op een lange, kaarsrechte gleuf tussen de bebouwing in, die bij het nieuwe Centraal Station begint en bij het Rijksmuseum eindigt.

‘En dit wordt de slagader die nieuw bloed in onze stad gaat pompen, mijne heren. De mooiste doorgang...’

‘En dame,’ zegt Ida.

‘Excuus, heren en dame... eh... de mooiste doorgang van heel Europa. Met veel ruimte voor verkeer en in het midden een riante avenue waar voetgangers kunnen flaneren. Plantsoenen, bomen, ruimte voor brasserieën, restaurants en andere uitgaansgelegenheden. Warenhuizen, kledingmagazijnen met de laatste mode, alles wat een bezoeker zich kan wensen. En ik verzeker u, dit plan zal toeristen van ver over de landsgrenzen in drommen naar onze prachtige stad trekken.’

Zijn enthousiasme galmt door de ruimte. Hij voegt details toe: dempen, breken, verbreden, nieuwbouw. Voldoen aan de groeiende vraag naar kantoorruimte. De projectontwikkelaars knikken instemmend. Ida vraagt hoeveel geld ermee gemoeid is. De spreker geeft aan dat de precieze kosten nog niet bekend zijn. Als ze aanhoudt, zegt hij dat het gaat om enkele miljoenen.

‘Maar,’ zegt hij, ‘ik ben ervan overtuigd dat we dat bedrag tot de

laatste cent terug gaan verdienen. Rest mij nog de Vereniging voor de Effectenhandel te bedanken die zo vriendelijk is geweest ons de beursvloer te lenen. Mijne heren... Champagne!

De knal van een kurk bij het buffet achter in de zaal werkt als een startschot. Seconden later staat Ida alleen met de spreker bij het model.

‘En? Wat vindt u ervan, mevrouw?’

Ida juicht vooruitgang toe en begrijpt ook wel dat er iets moet veranderen; het verkeer in de stad loopt inderdaad hopeloos vast. Maar dit plan is wel erg ingrijpend. De geplande doorgang trekt zich weinig aan van bestaande wijken en straten.

Ze wijst op de maquette. ‘Staan hier geen huizen?’

‘Die breken we af,’ zegt de spreker.

‘En de bewoners?’ vraagt ze.

‘Hoe bedoelt u?’

‘Waar blijven die?’

‘Ergens anders.’

‘Waar?’

‘Nou...’ Hij wijst ergens ver buiten de maquette. ‘Daar. Of ze schikken wat in.’

Een gedeelte van de aanwezigen keert voorzien van champagne terug en dringt tegen Ida aan. Ze ruikt sigaar en alcohol en voelt een hand, laag op haar rug, die naar beneden begint te tasten. Ze schopt naar achteren.

Tijd om te gaan.

Nieuwezijds Voorburgwal 187. De redactie van *Het Nieuws van de Dag*. Geratel van schrijfmachines, gekras van pennen – de jeugd tikt, de oude garde krabbelt – en de geur van inkt en tabaksrook die in het behang, de houten vloer, de lambrisering en het plafond is gaan zitten. Naar Engels voorbeeld zijn de bureaus van de redacteuren in groepjes van drie in een grote open ruimte gerangschikt. Bureaus vol met opgestapeld papierwerk, lege koffiekopjes en overvolle asbakken. Alleen Imhoff – de hoofdredacteur – heeft een eigen kantoortje, dat

voornamelijk bestaat uit ramen die met horizontale lamellen zijn af te sluiten.

Niemand groet haar als ze binnenkomt. Haar collega's zijn te druk, zitten met hun rug naar de deur, of voelen zich te mannelijk superieur. Ida heeft een maand geleden een rol gespeeld in het ontmantelen van de vrouwenhandel tussen Parijs en Amsterdam. Daar heeft ze een aantal artikelen over geschreven die prominent op pagina drie zijn gepubliceerd, waarna het aantal abonnees omhoog is geschoten. Dat steekt bij sommigen.

‘Waar bleef je?’ vraagt Imhoff, een lange, magere, chronisch overwerkte man, met donkere kringen onder zijn ogen en dun, rossig haar. Met een rood potlood gaat hij strepend en schrappend door een tekst.

De man heeft lef. Ida heeft de opdracht pas op het allerlaatste moment gekregen omdat een collega er niet aan toekwam. Daarom was ze er bijna te laat en was ze slecht voorbereid. En Imhoff weet het.

‘Ik heb nog zes kolommen over,’ zegt hij, wanneer Ida geen antwoord geeft. ‘Krijg je die vol?’

‘Denk het wel.’

Ida kijkt op de klok, het is halfzes. De tekst is klaar en ze heeft nog wat tijd over. Ze schuift de schrijfmachine opzij en opent *De Kunst van het Paardrijden*.

Niet lang geleden heeft ze voor de krant de paardenrennen achter het Rijksmuseum verslagen. Iets in die voorbijrazende dieren en de jagende jockeys sprak haar zo aan dat ze dat ook wilde. Maar zo eenvoudig is dat niet als ze de schrijver, de heer Adolph Kästner, mag geloven. Er komt veel techniek bij kijken en het is maar de vraag of ze de kunst geheel schriftelijk onder de knie gaat krijgen. Op enig moment zal er toch een echt paard aan te pas moeten komen. Ze leest een paar bladzijden over het zwaartepunt van de ruiters op de buitenzijde van het paard en gooit het boekwerkje terug op de stapel. Hier heeft ze geen geduld voor, morgen nog eens proberen.

Ze staat op en legt het verslag over de plannen voor een brede boulev

vard van het Centraal Station naar het Rijksmuseum op het bureau van Imhoff. Ze doet haar kantoorhandschoenen – vol inktvlekken – uit en trekt een paar schone aan. Even later laveert ze over de drukke Nieuwezijds aan het einde van een werkdag. Aan de overkant stapt ze op de tram.